

WSPOMNIENIE O PROFESORZE WŁODZIMIERZU WESOŁOWSKIM (1929–2020)

Dnia 21 listopada 2020 roku zmarł wybitny socjolog Profesor Włodzimierz Wesołowski. Trudno przecenić Jego wkład w rozwój tej dyscypliny nauki. Poświęcił jej całe dorosłe życie i czynił to z prawdziwą pasją. Trawestując znane słowa Maxa Webera, którego myśl profesor Wesołowski badał niestrudzenie, on sam był „uczonym z powołania”, który „żył dla nauki”. Pogłębione analizy i twórcze interpretacje prac Webera autorstwa Profesora znajdziemy między innymi w artykule z roku 1992 pt. *Parlamentarzyści jako część elity politycznej: teoretyczno-porównawcze tło polskich badań*, zamieszczonym w tomie *Początki parlamentarnej elity. Posłowie Kontraktowego Sejmu*. Ale też w znacznie późniejszym, bo pochodzącym już z roku 2009, niezwykle inspirowującym tekście *Polityka jako walka i autokreacja przywództwa: Max Weber i współczesni weberyści* (w tomie: *Koncepcje polityki*). Samo to zestawienie najlepiej chyba potwierdza wytrwałość i wielką dociekliwość, z jakimi podchodził Profesor do rozwiązywania kolejnych problemów badawczych. A określać te najważniejsze potrafił jak niewielu.

Badaniami z obszaru socjologii struktur społecznych, ale też stosunków władzy Profesor Wesołowski zajmował się od początku swojej akademickiej działalności, co widać najlepiej w Jego pierwszych książkach: *Studia z socjologii klas i warstw społecznych* (1962), a zwłaszcza w słynnej, tłumaczonej na wiele języków, *Klasy, warstwy i władza* (1966). Studia nad elitami politycznymi czasu transformacji ustrojowej podjął na początku lat 90. W zgłębianie tej problematyki zaangażował się jak zwykle całkowicie, najlepiej wykorzystując posiadaną już wiedzę, ale też stale gromadząc nową. Właśnie ta nieustanna ciekawość, stawianie trafnych, precyzyjnych pytań, umiejętność wytyczania jasnych celów i odnajdywania najlepiej do nich wiodących dróg były chyba najbardziej inspirujące dla Jego współpracowników i leżały u podstaw rzadkiej umiejętności budowania przez Profesora zespołów badawczych.

Pierwszy projekt z zakresu badań nad elitami został poświęcony formującym się wtedy elitom parlamentarnym. Był to teren bardzo słabo rozpoznany – brakowało punktów odniesienia tak dla przedmiotu, jak i metodologii nowych badań. Projekt ten dopracowywano w detalach podczas wielu dyskusji prowadzonych w ramach Zespołu Badania Europy Wschodniej. W skład tego Zespołu wchodził pracownicy Zakładu Struktur Władzy IFiS PAN, kierowanego wówczas przez Włodzimierza Wesołowskiego oraz Zakładu Studiów nad Elitami ISP PAN, działającego pod kierunkiem Jacka Wasilewskiego. Zespół zrealizował nowatorskie w tamtych czasach badanie, którego wstępne wyniki zostały opublikowane w formie Zeszytu Zespołu Badań Europy Wschodniej pt. *Posłowie o Sejmie X Kadencji* (1991). Natomiast pogłębione już analizy zgromadzonych w toku badania danych empirycznych zostały opublikowane w przywoływanym tu już wcześniej tomie *Początki Parlamentarnej elity. Posłowie Kontraktowego Sejmu*, opublikowanym pod redakcją Jacka Wasilewskiego i Włodzimierza Wesołowskiego (1992).

Niektórzy członkowie tego pierwszego zespołu badawczego współtworzyli później, wraz z przyłączającymi się nowymi badaczami, kolejne zespoły, analizujące w sposób systematyczny i pogłębiony procesy kształtowania parlamentaryzmu w demokratycznej Polsce. Profesor Wesołowski kierował tymi zespołami również w sposób demokratyczny: każdy mógł mieć swój udział w określaniu problematyki badawczej, ostatecznym kształcie narzędzi badawczych i objaśnianiu danych. Na tej zasadzie wprowadzona została do kolejnych projektów cyklu między innymi kwestia stosunku polityków do członkostwa Polski w Unii Europejskiej, choć był to czas, kiedy uznawano ją za co najwyżej wątpliwą do urzeczywistnienia ideę niż realny plan (rozpoznawanie tej problematyki powierzono Elżbiecie Skotnickiej-Illasiewicz). Po wysłuchaniu pomysłów i argumentów wszystkich uczestników zespołu badawczego Profesor – nie sam, gdyż przeważnie wspólnie z wybranym przez siebie koordynatorem, a później współredaktorem tomu – przesądzał o ostatecznym kształcie kolejnych przedsięwzięć. Był w tych działaniach badaczem perfekcyjnym, wyjątkowo wrażliwym na społeczne problemy, ale też mądrym nauczycielem i bardzo sprawnym kierownikiem. Rezultaty prowadzonych pod Jego kierunkiem badań przedstawiane były w kolejno publikowanych zbiorach pogłębionych studiów, takich jak: *Świat elity politycznej*, pod redakcją Włodzimierza Wesołowskiego i Ireny Pańków (1995), *Polityka i Sejm. Formowanie się elity politycznej*, pod redakcją Włodzimierza

Wesołowskiego i Barbary Post (1998) czy *Obciążeni polityką. Posłowie i partie* (red. W. Wesołowski, 2001). Rozległą wiedzę, pochodzącą z tych badań i wzbogaconą zastosowaniem perspektywy porównawczej, wykorzystał też Profesor Wesołowski w analitycznym, systematyzującym artykule naukowym pt. *Five Terms of the Polish Parliament, 1989–2005* (współautor: Ewa Nalewajko), zamieszczonym w tomie *Post-Communist and Post-Soviet Parliaments. The Initial Decade* (eds. David M. Olson and Philip Norton, 2008).

W centrum zainteresowań Profesora w tamtych latach znajdowały się nie tylko elity, ale i instytucje polityczne; nie tylko parlament, ale też partie. Tym ostatnim poświęcił zresztą w latach 1989–1999 szczególnie wiele uwagi i namysłu, a publikowane na ten temat przemyslenia rozwinął i zebrał w wydany w roku 2000, niezwykle ważnym, choć skromnych rozmiarów, tomie pt. *Partie: nieustanne kłopoty*.

Profesor Włodzimierz Wesołowski pozostawił po sobie w obszarze studiów socjologiczno-politologicznych ogromne zasoby wiedzy i bogactwo niepowtarzalnego, niezmiennie inspirującego, twórczego sposobu myślenia o świecie zjawisk i procesów społecznych. Zostawił też najlepsze standardy, wzory rzetelnego, zespołowego uprawiania nauki. Jako badacze wyróżnieni uczestniczeniem we wspólnych z Włodkiem przedsięwzięciach naukowych staramy się przekazywać głęboką mądrość Profesora kolejnym pokoleniom socjologów i politologów.

Pracownicy i Współpracownicy
związani z Zakładem Studiów nad Elitami ISP PAN:
Ewa Nalewajko, Irena Pańków,
Elżbieta Skotnicka-Illasiewicz, Jacek Wasilewski.